

SDÍLENÍ INFRASTRUKTURY – PRINCIPY, PŘÍNOSY A UDRŽITELNOST

Panel moderuje: Kateřina Hošková, CEITEC MU

Výzkumná infrastruktura je obecný pojem odkazující na velkou škálu vybavení a znalostí, které jsou k dispozici jednotlivým badatelům ve sféře základního i aplikovaného výzkumu. Podle západoevropského modelu vznikla na našich výzkumných institucích řada sdílených laboratoří, tzv. core facilities, které umožňují koncentraci vybavení na jednom místě a jeho zpřístupnění nejen interním, ale i externím uživatelům. Toto sdílení maximálně napomáhá efektivnímu využití kapacit v rámci dané instituce, ale i v rámci české i mezinárodní vědecké komunity a je mnohem ekonomičtější než pořízování přístrojů pro každou výzkumnou skupinu zvlášť. To, zda bude sdílená laboratoř otevřená i externím zákazníkům, záleží na rozhodnutí zřizující instituce. Pokud využívá financování z veřejných zdrojů, je zpřístupnění sdílené laboratoře navenek nutné zajistit na principu otevřeného přístupu, tzv. open access.

Na rozdíl od většiny zemí střední a východní Evropy má Česká republika dobře propracovaný systém podpory velkých výzkumných infrastruktur, které podléhají mezinárodnímu hodnocení, z něhož je následně odvozeno i navazující financování a zařazení dané infrastruktury na Cestovní mapu velkých výzkumných infrastruktur¹. Výše financování podléhá schválení vládou a doposud byla dostatečná, nicméně již několik let je celková finanční alokace zafixována. V posledním rozhodnutí o podpoře byly výzkumné infrastruktury výrazně kráceny na svých požadavcích, které navíc narůstají kvůli inflaci a z důvodu dražšího provozu vybavení po vypršení záručních lhůt. Tato situace vede k nutnosti dofinancování provozu sdílených laboratoří z dalších zdrojů. Těmi mohou být jiné zdroje instituce nebo částečné zpoplatnění užití infrastruktury pro uživatele.

Pro získání evropského financování je nezbytné zapojení sdílených laboratoří do velkých evropských infrastruktur typu ESFRI². Pojem malá nebo střední výzkumná infrastruktura totiž není na evropské úrovni definován a menší laboratoře, které jsou často zásadní součástí českého výzkumného systému, samy o sobě na financování nedosáhnou. Infrastruktury navíc hrají velkou roli ve vzdělávání studentů, vytváří prostředí přívětivé ke vzniku nových spoluprací mezi výzkumnými týmy a aktuálně jsou stěžejní při řešení otázky otevřenosti a sdílení dat, která jsou ve velkém měřítku generována právě na přístrojovém vybavení daných laboratoří.

¹ <https://www.vyzkumne-infrastruktury.cz/cestovni-mapa-velkych-vyzkumnych-infrastruktur-cr>

² <https://www.esfri.eu/>